

OECD Eurasia
Competitiveness Programme

СТРАТЕГІЯ СЕКТОРНОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЛЯ
УКРАЇНИ – ФАЗА III
**Оцінка рамкової політики
України щодо інвестування:
загальний огляд**

Грудень 2015

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І РОЗВИТКУ

ОЕСР — це унікальний форум, у рамках якого державні органи співпрацюють задля розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем глобалізації. ОЕСР також концентрує зусилля на розумінні та наданні підтримки органам державного управління щодо їх реагування на нові процеси і проблеми, зокрема у сфері корпоративного управління, економіки, що базується на інформації, щодо проблем, пов'язаних зі старінням населення. Організація надає платформу для порівняння досвіду реалізації політики, пошуку розв'язання спільних проблем, виявлення кращої практики і роботи з координації внутрішньої та міжнародної політики.

Членами ОЕСР є Австралія, Австрія, Бельгія, Канада, Чилі, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ісландія, Ірландія, Ізраїль, Італія, Японія, Корея, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Польща, Португалія, Словацька Республіка, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туреччина, Велика Британія та Сполучені Штати Америки. Європейський Союз бере участь в роботі ОЕСР.

www.oecd.org

ПРОГРАМА ОЕСР «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЄВРАЗІЇ»

Програма ОЕСР *Конкурентоспроможність Євразії* започаткована у 2008 році й має на меті прискорення реформ економіки та покращення бізнес-клімату для досягнення сталого зростання економіки та зайнятості у двох регіонах: у Центральній Азії (Афганістан, Казахстан, Киргизька Республіка, Монголія, Таджикистан, Туркменістан та Узбекистан) і у Східній Європі та на Південному Кавказі (Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Республіка Молдова та Україна).

Програма є складовою стратегії розвитку контактів ОЕСР, що її реалізує Секретаріат з глобальних відносин.

www.oecd.org/globalrelations/eurasia.htm

СТРАТЕГІЯ СЕКТОРНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ – ФАЗА ІІІ

Проект ОЕСР Стратегія секторної конкурентоспроможності для України реалізується з 2009 року. На початку проекту були пріоритизовані галузі, визначені джерела їх конкурентоспроможності, а також виявлені спричинені політикою бар'єри, що стали на заваді кращій підтримці інвестування, зокрема у такі ключові сектори як агробізнес, виробництво техніки й транспортного устаткування, сфері відновлюваної енергетики та енергоефективності. Мета другої фази – знайти шляхи подолання конкретних спричинених політикою бар'єрів, а також досягнення результатів у короткостроковому періоді шляхом найефективніших заходів, що їх можна реалізувати. На разі проект знаходиться у третій фазі, завданням якої є запровадження механізмів, що забезпечуватимуть сталість процесу реформування, а також надання підтримки Уряду України в ефективній реалізації реформ шляхом застосування досвіду та методики ОЕСР, виявлення проблемних аспектів політики на підтримку конкурентоспроможності приватного сектору за визначеними проектом як цільові напрямки економіки, за умов тісної співпраці із самим приватним сектором і розбудови спроможності державних установ.

Фазу ІІІ Проекту, що **спільно фінансується Європейським Союзом та Урядом Швеції**, буде завершено у грудні 2015 року. Огляд інвестиційної політики України отримав додаткову фінансову підтримку від **США**.

www.oecd.org/countries/ukraine/ukrainesectorcompetitivenessstrategy.htm

ОЦІНКА РАМКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ІНВЕСТУВАННЯ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

1. *Огляд інвестиційної політики України:2015* був підготовлений у відповідь на звернення органів державної влади України від 25 серпня 2011р. стосовно приєднання до *Декларації ОЕСР щодо принципів міжнародного інвестування та діяльності транснаціональних компаній* та участі у відповідній діяльності Інвестиційного комітету ОЕСР У березні 2012р. ОЕСР запросила Україну приєднатися до *Декларації*, що передбачає повний аналіз політики щодо іноземних інвестицій. Складовою такого комплексного аналізу є оцінка поступу України на шляху реалізації рекомендацій попереднього *Огляду*, виконаного у 2011 році.

2. ОЕСР підготувала цей звіт у тісній взаємодії з органами державної влади України. Координатором співпраці було Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (МЕРТ), що без затримок надало всю інформацію за нашим запитом і дуже ефективно надавало ОЕСР підтримку в процесі підготовки звіту. ОЕСР виконала технічні місії до Києва у травні та вересні 2015р. для зустрічі з представниками кількох міністерств і відомств, а також 5 листопада 2015р. мала зустрічі з представниками бізнес організацій та країн-членів ОЕСР.

3. В *Огляді інвестиційної політики України:2015* виконано оцінку спроможності країни дотримуватися принципів лібералізації, прозорості, відмови від дискримінації, а також відповідності політики країни визнаним стандартам у сфері міжнародного інвестування, викладеним у *Декларації ОЕСР щодо принципів міжнародного інвестування та діяльності транснаціональних компаній*. У звіті також проаналізовано взаємодію та відповідність інвестиційної політики України за такими напрямками як підтримка і просування інвестицій, розвиток інфраструктури, розвиток фінансового сектору та практика відповідальної поведінки бізнесу в контексті оновленої ОЕСР *Рамкової політики щодо інвестування*.

Рамкова політика України щодо інвестування

4. За час, що сплинув від першого виконаного у 2011р. *Огляду*, Україну вразило жорстоке політичне й економічне сум'яття, кульмінацією якого у 2014р. стала безпрецедентна напруга у стосунках із сусідньою Росією. Ситуація в Автономній Республіці Крим та на сході України залишається надзвичайно складною, з важливими економічними та фінансовими наслідками. І хоча ці події були започатковані зовнішніми силами, молода демократична країна потерпає від глибинних нездужань, в наслідку деструктивної політики та корупції.

5. Під час цієї кризи Україна займала в цілому відкриту позицію, характерну для законодавства з моменту отримання Незалежності у 1991 році. Це стосується принципу відмови від дискримінації іноземних інвестицій та вдосконалення загальних процедур на їх захист, включно із захистом від націоналізації, змін у відповідному законодавстві та гарантій щодо компенсацій та репатріації прибутків. Конституція гарантує захист від експропріації, а його умови та процедури передбачені в Законі України 1996 року *Про режим іноземного інвестування* й у законодавчих актах щодо приватного володіння землею, щодо національної безпеки, а також у пакеті законів про приватизацію.

6. Водночас, у сфері іноземного інвестування Україна все ще застосовує деякі обмеження, що містяться у переліку винятків з національного режиму інвестування та заходів,

про які країна звітує з огляду на прозорість згідно визначення *Декларації ОЕСР щодо принципів міжнародного інвестування та діяльності транснаціональних компаній*. В Україні *Індекс ОЕСР щодо обмеженості ПІІ* (показник законодавчих обмежень ПІІ) є вищим порівняно з його середнім значенням в країнах-членах ОЕСР, проте нижчим за середнє значення *Індексу* в країнах - не членах ОЕСР. І все ж існує значна кількість державних монополій, про які Україна має звітувати, бо вони підпадають під перелік заходів, про які країна звітує з огляду на прозорість згідно визначення *Декларації*. Це, зокрема, стосується заходів, що обмежують будь-яке приватне інвестування у транспортування нафти й газу трубопроводами, розподілення і передачу електроенергії, у залізничний транспорт, у постачання і розподілення води й тепла, у захоронення побутових відходів та виробництво етилового спирту.

7. Енергія реформування набрала темп за неповні два роки від започаткування справжніх реформ в економіці, й Україна досягла значних результатів у запровадженні сучасної правової бази, сприятливої для інвестицій взагалі та для прямих іноземних інвестицій (ПІІ) зокрема. Ратифікація *Угоди про асоціацію з Європейським Союзом* та підготовка до повної реалізації у січні 2016р. її економічної складової, – *Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ)*, – закріпила багато різних заходів.

8. Запрацювало нове законодавство, націлене на спрощення процедур реєстрації бізнесу та очищення державних закупівель. На разі Україна має комплексну законодавчу базу регулювання державних закупівель. Розроблене в рамках Угоди про асоціацію ЄС-Україна, це законодавство, великою мірою, побудовано на положеннях Директив ЄС 2004р. щодо закупівель та націлене на уніфікацію та спрощення державних закупівель в Україні. Державні закупівлі відкриті на рівних засадах як іноземним, так і вітчизняним суб'єктам економічної діяльності. МЕРТ підтримує веб-портал (www.tender.me.gov.ua), на якому розміщує оголошення про наступні державні закупівлі. Практика електронних закупівель поширюється і невдовзі стане загально прийнятною.

9. З метою вирішити проблему корупції, особливо в судовій системі, триває реформа судочинства: підсилено повноваження Верховного суду, і зараз діють нові правила відбору суддів та накладення на них дисциплінарного стягнення. Україна також почала реформувати свою незалежну прокуратуру. З метою подолати практику націлених на певний бізнес замовних кримінальних розслідувань і перевірок у сфері оподаткування, у 2015р. Україна створила інститут *Уповноваженого з питань підприємництва при фіскальній службі - бізнес-омбудсмена*. На важливому напрямку боротьби з хабарництвом були ухвалені зміни до Закону України *Про Національне антикорупційне бюро України* та призначено Директора Національного антикорупційного бюро (НАКБ). Важливим кроком до покращення інвестиційного клімату країни став і початок роботи бізнес-омбудсмена у 2015р. Для бізнес спільноти України створено платформу, де можна подати скаргу на несправедливе поведіння державного чи муніципального органу влади, державних чи контрольованих державою компаній або їх посадових осіб. Бізнес виказав підтримку інституту бізнес-омбудсмена та отримав підтвердження зусиль держави розв'язати такі проблеми як адміністративні порушення чи зловживання законом з боку державних чи місцевих органів, повторні податкові перевірки чи розслідування, надмірні штрафи або заходи впливу.

10. Україна є підписантом більше 70 міжнародних угод щодо інвестування (двосторонні інвестиційні договори та положення, що стосуються інвестицій, в угодах про вільну торгівлю) з країнами-партнерами. Ці угоди надають охопленим ними іноземним інвесторам процедурні та матеріально-правові засоби захисту. Згідно результатів аналізу інвестиційних положень, Україна має розглянути оновлення своїх міжнародних угод у сфері інвестування з огляду на забезпечення відповідного відображення наміру держави та тенденцій, що виникають в політиці стосовно інвестиційних договорів. У 1960 році Україна ратифікувала *Конвенцію ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року* (Нью-Йоркська Конвенція), а *Конвенцію про порядок розв'язання інвестиційних спорів між державами та*

іноземними особами 1965 року (ICSID) ратифіковано у 2000 році. Експропріація майна – поодинокі випадки в Україні. Головним чином експропріація мала місце на території Автономної Республіки Крим після її самопроголошеної незалежності.

11. Проблеми застосування діючих (і тим більше нових) законів і підзаконних актів все ще ускладнюють середовище ведення бізнесу й тиснуть на вітчизняних та іноземних інвесторів. Ще одна проблема – доступ до землі сільськогосподарського призначення. Іноземні інвестори обмежені у праві володіння, а відсутність уніфікованої реєстраційної системи землі та нерухомості створює додаткові перешкоди. Нечітке визначення обсягу «стратегічних» секторів, що закриті для іноземних інвестицій, або підлягають процедурам авторизації ще збільшує правову непевність та утримує іноземні транснаціональні компанії від привнесення свого досвіду в Україну. Додаткові перешкоди ПІІ створюють непевні й тривалі юридичні процеси, які велика кількість інвесторів вважають найбільш уразливою до корупції сферою в Україні, а також стійкий скептицизм щодо боротьби з корупцією у вищих ешелонах влади.

Роль ПІІ в економіці України

12. Сполучення тривалого конфлікту на Донбасі, політичної нестабільності й обмежень рахунку руху капіталу, що їх запроваджено з метою стабілізувати обмінний курс, дуже ускладнюють досягнення адекватності інвестицій великому економічному потенціалу країни. В ситуації негативного загального середовища інвестування в світі, притоки ПІІ в Україну продемонстрували особливу мінливість. Інвестиційні потоки тільки–но відновилися після глобального економічного спаду, коли ПІІ в Україну скоротилися на 45% у 2013р., і за тим знову різко зменшилися на 81% у 2014р. Попередні дані говорять про повільне відновлення інвестування у першому півріччі 2015р.

13. Дуже поширене явище «зворотної подорожі» інвестицій, коли українські інвестори використовують офшорні юридичні особи для виводу місцевих коштів, які потім повертаються в українську економіку як ПІІ. Через «зворотну подорож» інвестицій офіційна статистика подає завищену оцінку реальних притоків ПІІ.

14. На фінансові послуги та обробну промисловість (здебільше металургію та виробництво харчових продуктів) разом припадає 53% загального притоку обсягу ПІІ, а торгівля і ремонт становлять ще 13%. Незалежно від порівняльної конкурентної переваги в сільському господарстві, на цей сектор припадає дуже скромна частка загального обсягу ПІІ (1,3%). 27 країн ЄС є головним джерелом ПІІ в Україну, які становлять понад 75% загального обсягу ПІІ. Головний шлях їх приходу в країну - придбання, включно з приватизаційними транзакціями, хоча процес приватизації в останні роки застиг.

15. Серед найбільших українських компаній - найменша кількість компаній в іноземному володінні (7 з 32 у 2014р., згідно рейтингу Deloitte CE Top 500), порівняно до майже всіх сусідів України у Східній Європі. Тим не менш, компанії в іноземному володінні також відігравали значну роль в економіці України. У 2012р. у транснаціональних підприємствах (MNE) з ЄС в Україні працювало 200 000 робітників, тоді як, згідно оцінок, MNE у США наймали 26 000 працівників. Іноземні компанії домінують у секторі мобільної телефонії: зараз мобільні оператори розгортають свої 3G мережі по всій Україні. Іноземні компанії є також помітними учасниками ринку в агробізнесі, в секторі споживчих товарів, в банківській індустрії та у роздрібній торгівлі. Арселор Міттал володіє в Україні однією з найбільших інтегрованих компаній-виробників сталі.

Стан інфраструктури та фінансів

16. Розумна політика розвитку інфраструктури забезпечує направлення обмежених ресурсів на реалізацію проектів з найбільшим потенціалом. В Україні недостатнє інвестування в енергетику та недостатньо розвинута інфраструктура, особливо в секторі транспорту, все

більше перешкоджають конкурентоспроможності країни. Мережа українських доріг – одна з найбільш занедбаних в Європі. Крім цього, поряд з першокласним міжнародним аеропортом у Києві, залізниця відстає в термінах якості та ефективності використання мережі. Спроби залучити приватні інвестиції у будівництво портів і терміналів дали обмежені результати.

17. Органи державної влади визнають, що потрібне значно ширше залучення приватного сектору, та працюють над розв'язанням проблем інфраструктури. Невеликий досвід публічно-приватного партнерства (ППП) поєднується з нестачею досвіду управління такими складними транзакціями. Заплутані правові засади ППП призводять до його дуже ускладненого підготовки та отримання рішень різноманітних органів влади. Однак, зараз в законодавчому органі обговорюють реформування цих правових засад. В такому контексті цей огляд робить акцент на притаманних цим складним інструментам проблемах і ризиках в Україні та базує свої поради на останніх рекомендаціях ОЕСР щодо ППП.

18. В подібному руслі, ефективна політика у фінансовому секторі створює стабільне середовище на підтримку домогосподарств, підприємств і підприємців щодо реалізації їх інвестиційних планів. Доступ до фінансування, (особливо доступ до середньострокових і довгострокових кредитів), залишається важливою перешкодою збільшення інвестування корпораціями та розвитку МСП в Україні. Деякі іноземні банки у приватному володінні, що традиційно кредитували українські МСП, пішли з ринку після кризи 2008-2009 років, а ті, що лишилися, скоротили обсяг операцій. Ця ситуація різко погіршилася у 2014р., коли на 31% реально скоротилося вітчизняне кредитування і почався відтік депозитів з банківського сектору. Стан банків, зокрема тих, якими володіють місцеві конгломерації, залишається крихким, тоді як фондова біржа й не банківські фінансові установи, серед яких переважають страхові компанії, все ще знаходяться на початковій стадії розвитку. Високі транзакційні витрати (а звідси – високі відсотки за кредитами), тривалі, витратні та непередбачувані судові розгляди стосовно виконання контрактних умов стримують спроможність банків забезпечити себе та ефективно реалізовувати судовий захист.

19. Зараз в Україні мають місце чисельні значні реформи, що, за умови відповідної їх реалізації, формують засади сталого розвитку фінансового сектору. Триває рекапіталізація банківського сектору: системно проаналізовано якість активів банків, і за результатами оцінки сформовані плани рекапіталізації або санації установ з неадекватним капіталом. Поточна криза матиме наслідком необхідність консолідації банківської системи. Підсилено правові засади фінансового оздоровлення банків і спроможність Фонду гарантування депозитів (ФГД). Національний банк України (НБУ) отримав нові наглядові повноваження і буде виконувати ретельний моніторинг кредитування пов'язаних сторін, а нове законодавство зробило жорсткішими вимоги щодо розкриття інформації стосовно власників банків. На останок, новий об'єднаний реєстр кредитних історій має вдосконалити систему кредитної інформації в Україні.

Виятки в контексті інструменту ОЕСР про національний режим інвестування

20. В Україні застосовують дві категорії обмежень щодо іноземної інвестиційної діяльності. Перша категорія – обмеження, що стосуються як працюючих в країні компаній з іноземним капіталом, так і вітчизняних компаній без іноземної участі (принцип відмови від дискримінації). До другої категорії ми віднесли певні обмеження, що стосуються виключно іноземних інвестицій або компаній в іноземному володінні (дискримінаційні обмеження). У цій сфері українська інвестиційна політика має два підходи: Україна застосовує правила щодо володіння, які забороняють іноземним особам володіти компанією або працювати у певному секторі; також існують правила щодо придбання, що регулюють, яку частку працюючої в певному секторі компанії може придбати іноземна особа.

21. Наприклад, іноземні компанії (українські юридичні особи з іноземними інвестиціями) не мають права володіти землею сільськогосподарського призначення. Іноземні юридичні особи в будь-який спосіб не можуть отримати у власність державну чи муніципальну землю.

Такі операції потребують ухвалення Кабінетом Міністрів України. Закон про приватизацію 1992 року також забороняє компаніям з державною (іноземної держави чи України) часткою власності на рівні понад 25% інвестувати в об'єкти державної чи муніципальної власності, що підлягають приватизації. Іноземне володіння компаніями ЗМІ та інформаційними агенціями новин обмежене максимум 35% статутного капіталу. Проте, кількість галузей, яких стосуються заборона інвестування, є достатньо обмеженою, і очікується подальше скорочення обмежень, за винятком секторів, що, на думку органів державної влади України, через тривале напруження стосунків з Російською Федерацією є чутливими в плані національної безпеки.

Відповідальна поведінка бізнесу та Принципи ОЕСР щодо транснаціональних компаній

22. *Принципи ОЕСР щодо транснаціональних компаній (Принципи ОЕСР)*, які є складовою *Декларації ОЕСР щодо принципів міжнародного інвестування та діяльності транснаціональних компаній*, містять рекомендації стосовно відповідальної поведінки бізнесу (RBC), спрямовані на відносини держав-підписантів *Декларації* з бізнесом, що працює в їх юрисдикції, або з території їх юрисдикції. *Принципи ОЕСР* пропонують практику належного ведення бізнесу на всіх головних напрямках діяльності, включно із розкриттям інформації, дотриманням прав людини, відносинами на виробництві та у сфері зайнятості, ставленням до довкілля, до хабарництва і корупції, захистом прав споживачів, розвитком науки й технологій, питаннями конкуренції та оподаткування.

23. Після приєднання до *Декларації* Україна створить *Національний пункт контактів (NCP)* щодо *Принципів ОЕСР* як окрему структурну одиницю в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України (МЕРТ), яке скеровує процес приєднання України до *Декларації ОЕСР*. МЕРТ має широкі повноваження, серед іншого у наступних сферах: реалізація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, співробітництво з МФО, стратегічне планування та регуляторна політика, ППП, а також торгівля, інвестування й політика щодо підприємництва. На думку державної влади, сполучення досвіду, функцій та наявних ресурсів у МЕРТ створить відповідні умови для започаткування активної, прозорої діяльності NCP, з легким доступом до цього підрозділу, що спроможний ефективно виконати всі свої функції. Для початку в NCP працюватимуть два спеціалісти МЕРТ, які брали участь у всіх відповідних заходах, націлених на відповідальну поведінку бізнесу (RBC), організованих в рамках процесу приєднання до *Декларації ОЕСР*. Було сформовано План роботи NCP на перший рік його діяльності; серед запланованих заходів – що кварталні інформаційні заходи та заходи підтримки із залученням широкого кола зацікавлених сторін, а також пропозиція початкових процедур оброблення цим підрозділом конкретних справ.

24. Концепція відповідальної поведінки бізнесу (RBC) є відносно новою для України. До цього моменту націлені на відповідальну поведінку бізнесу (RBC) заходи, більшою мірою реалізовувалися приватним сектором та громадянським суспільством. Коли відсутні комплексна національна стратегія щодо відповідальної поведінки бізнесу (RBC) чи націлена на відповідальну поведінку бізнесу державна політика в конкретних секторах, економічні та соціальні реформи, що на разі тривають і мають на меті наблизити Україну міжнародних стандартів у сфері прав людини чи трудових відносин, є позитивним кроком до формування та зміцнення правових засад країни, що стосуються й роблять можливою відповідальну поведінку бізнесу (RBC). Приєднання України до *Декларації ОЕСР* та, зокрема, започаткування діяльності NCP стане можливістю подальшого просування принципів і стандартів відповідальної поведінки бізнесу (RBC), як в середовищі державних органів, так і в загалі громади, а також вичленити й застановити очікування держави щодо відповідальної поведінки бізнесу.

25. На певних охоплених *Принципами ОЕСР* напрямках, таких як вимоги щодо корпоративного державного управління, включно з розкриттям інформації та звітуванням, Україна тільки розвивається. Чинне законодавство вимагає, більшою мірою, розкриття фінансової інформації. Розкриття інформації є невід'ємною складовою відповідальної

поведінки бізнесу (RBC) та корпоративного державного управління. Чітка й повна інформація про корпорацію є важливою для багатьох її користувачів – від зацікавлених сторін до робітників, місцевих громад, органів державної влади та суспільства в цілому. Держава має бути лідером в процесі підвищення рівня прозорості та підзвітності на всьому ринку. Буде краще, коли держава чітко визначить вимоги до розкриття інформації, включно з розкриттям не фінансової інформації.

26. Україна зробила конкретні кроки в бік покращення ситуації з правами людини. Країною ратифіковані всі викладені в *Міжнародній хартії прав людини* міжнародні інструменти щодо прав людини та створено інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. У серпні 2015р. ухвалено першу в історії України *Національну стратегію у сфері прав людини*. Було б корисним для України включити до плану реалізації *Національної стратегії у сфері прав людини* розділу щодо бізнесу і прав людини, приділивши особливу увагу заходам забезпечення прав людини в регіонах, що потерпають від конфлікту.

27. Україна ратифікувала 69 Конвенцій МОП, – міжнародних стандартів у сфері праці, - вісім основоположних Конвенцій та чотири Конвенції стосовно державного управління. На разі триває процес внесення важливих змін до чинного трудового законодавства. Особливу увагу потрібно приділити заходам, що підвищуватимуть продуктивність праці, при цьому забезпечити відповідність запропонованих змін міжнародно визнаним принципам і стандартам у сфері зайнятості та відносин на виробництві. Зменшення рівня неформальної зайнятості не тільки сприятиме розвитку української економіки, а й захищатиме працівників, підвищуватиме ефективність ринку праці та продуктивність виробництва.

28. Підсилення захисту довкілля та реагування на головні екологічні проблеми України, зокрема, на ерозію ґрунту, стоки з сільськогосподарських площ та низький рівень енергоефективності, дали б країні негайні економічні вигоди. Згідно *Йельського індексу екологічних показників 2014р.*, за минуле десятиріччя в Україні значно впали екологічні показники сільського й рибного господарств – з негативною зміною -22,46% та -10,47 відповідно. Україні варто розглянути гармонізацію своєї екологічної політики із стандартами ЄС у світлі зобов'язань в рамках Угоди про асоціацію з ЄС з Україною. Підсилення вимог щодо розкриття інформації стосовно питань екології та зміни клімату є також важливим.

29. Як вже була мова перед цим, корупція залишається одним з найбільших ризиків для працюючого в Україні бізнесу, навіть коли Уряд України вдався до низки заходів протидії корупції. Була оновлена та ухвалена законом *Національна антикорупційна стратегія на 2014-2017р.р.* Прийнято Закони України *Про Національне антикорупційне бюро України*; Президент України призначив керівника Бюро, а також почали працювати антикорупційні прокурори. Створено *Національну раду з антикорупційної політики*, і у жовтні 2015р. відбулося її перше засідання під головуванням Президента України. Зараз бізнес може звернутися із скаргами щодо корупції та неналежної практики державних відомств України до *Уповноваженого з питань бізнесу при ДФС України*. Нові правила державних закупівель також націлені на попередження корупції. Такі кроки держави надихають і свідчать про бажання частини державних органів визнати проблему поширеності корупції та вдатися до практики заходів для її розв'язання, хоча багато представників бізнесу не відчують результатів цієї практики. Ширше залучення приватного сектору до реалізації та моніторингу зусиль з підтримки доброчесності в приватному секторі – один з напрямів майбутнього реформування.

30. Сфера інтересів споживачів також улягає реформуванню. Новостворена *Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів*, діяльність якої скеровуватиме й координуватиме Кабінет Міністрів, фокусуватиме увагу на безпеці продуктів харчування, на питаннях захисту прав споживачів, на регулюванні рекламної діяльності, на законотворчості щодо санітарних норм, сертифікації в рослинництві, ветеринарії та сільському господарстві, а також на ринковому нагляді. У сфері захисту прав споживачів ця Державна служба, поміж іншого, зможе перевіряти виконання вимог щодо захисту споживачів

і штрафувати компанії-порушників, а також контролювати виконання вимог до реклами. У майбутньому можуть розгортатися заходи на підтримку і підвищення рівня обізнаності споживача та програми інформування, з метою розбудувати спроможність громадянського суспільства усвідомити права споживача, виконувати моніторинг державної політики та стимулювати ефективний захист прав споживачів. Україна може особливо підтримати стале споживання.

31. Україна має великий потенціал інновацій, однак, через наявні структурні та інституційні перешкоди ще не повністю використовується потенціал української високо освіченої робочої сили. Такі бар'єри заважають країні реалізувати весь інноваційний та науковий потенціал. Реформи зайнятості та на ринку праці також мають дати позитивні результати.

32. Згідно *Глобального індексу конкурентоспроможності 2015-2016*, розрахованого за методикою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), Україна займає одне з найнижчих місць у світі щодо ефективності антимонопольної політики країни - 136 зі 140. Забезпечення неупередженості і прозорості в діяльності Антимонопольного комітету України та вирішення будь-яких питань практики, що викривлює конкуренцію, також буде мати позитивний ефект в процесі реформування державних підприємств (ДП).

33. У 2015р. Україна започаткувала значні реформи оподаткування. У світлі відповідальної поведінки бізнесу, до державного управління податками та до виконання податкових вимог потрібно ставитися як до важливих складових нагляду за діяльністю підприємств та ширших систем управління ризиками і корпоративного державного управління. З огляду на розмір неформальної економіки в Україні, держава має розглянути виконання оцінки щодо того, чи є податки та єдиний соціальний внесок занадто великим навантаженням на формальний сектор порівняно з неформальним.

Шлях уперед

34. За умови радикального реформування політики, економіки, державного управління та соціальної сфери, Україна має чудову можливість досягти процвітання та зміцнити свою незалежність. До пріоритетів відносяться повне відновлення фінансової стабільності, включно із зменшенням адміністративних обмежень щодо операцій з іноземною валютою, а також покращення перспектив щодо безпеки. У процесі пошуку нової рушійної сили відновлення зростання економіки у 2016 році й на майбутнє, державі варто зосередити всі зусилля на стимуляції іноземних інвестицій та залученні до країни транснаціональних компаній (MNE). Крім цього, продумане націлення реформ може підвищити якість і збільшити кількість приватних інвестицій, зокрема в інфраструктуру, де вони стануть вагомим додатком до інвестицій держави. Всі ці зусилля матимуть кращі шанси на успіх, якщо Україна у своїй стратегії розвитку сформує скоординовану позицію стосовно ролі іноземного інвестування та MNE, а потім послідовно й наполегливо її застосовуватиме.

35. Щоб залучити нових інвесторів, політика та інституційні засади підтримки інвестицій потребують консолідації. Для досягнення результату потрібні більш деталізовані стратегія та план дій. Після ліквідації Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами з більшою увагою потрібно поставитися до державної підтримки іноземних і вітчизняних інвесторів через надання бізнес послуг та інформаційної підтримки. Державі варто розглянути започаткування відповідальної за стимулювання інвестицій структури з чіткими функціями та відповідним фінансуванням. Створення дружнього до користувача та регулярно оновлюваного он-лайн порталу, розробленого саме для потенційних і вже працюючих в країні інвесторів, допомогло б інвесторам отримати інформацію та розширити їх обізнаність щодо останніх змін у законодавстві та регулюванні, а також стосовно майбутніх можливостей.

36. Навіть при невеликих кількості та обсязі регуляторних обмежень іноземного інвестування держава могла би переглянути деякі з них. Вже заплановано внесення змін до Закону України 1992 року *Про приватизацію державного майна*, щоб дозволити іноземним компаніям з державною часткою власності понад 25% брати участь у приватизації ДП. Це мало би відкрити приватизаційні тендери ширшому колу іноземних інвесторів і, таким чином, спонукати до більшої конкуренції між учасниками торгів. Для вже працюючих в країні іноземних компаній Україна також могла би пом'якшити жорсткі умови придбання ділянок не сільськогосподарської землі поза межами населених пунктів. Також варто розглянути відкриття деяких державних монополій (наприклад, залізниці) залученню приватних та іноземних інвестицій та підвищенню продуктивності таких секторів. Останнє, але не за значенням: чітке визначення “стратегічних секторів”, що закриті для іноземних інвестицій або підлягають процедурам спеціального ухвалення, з огляду на національну безпеку, може зменшити існуючу правову невпевність щодо іноземного інвестування в такі сектори.

37. Антикорупційна політика є також важливим фактором залучення інвесторів та отримання від інвестування вигід економічного розвитку. Хоча Україна досягла прогресу стосовно правових та інституційних засад боротьби з корупцією, правозастосування не є рівномірним. Більше уваги потребує надання адекватної політичної та фінансової підтримки новоствореним антикорупційним органам. Бажання ефективно долати корупцію може реалізуватися тільки за наявності достатніх ресурсів та без впливу невинуватених позицій.

38. Інвестиційні договори – це ще один напрям політики, що може зробити свій внесок в оздоровлення інвестиційного клімату як для нових, так і для вже працюючих інвесторів. Україна має розглянути оновлення своїх договорів у сфері інвестування з огляду на забезпечення ними правильного висвітлення наміру держави і тенденцій, що виникають у політиці стосовно інвестиційних договорів. В рамках цієї стратегії Україна та її партнери мають подумати про більш чітку мову договорів у важливих положеннях щодо захисту інвестицій, а саме стосовно експропріації, справедливого, рівноправного ставлення та режиму найбільшого сприяння. Що стосується інвестиційного арбітражу, Україна та її партнери мають забезпечити відповідні рівні регулювання та виконання мінімальних стандартів прозорості та підзвітності. Першим цінним для України кроком може стати приєднання до *Конвенції ООН щодо прозорості в контексті арбітражного розгляду між інвесторами та державами на засадах міжнародних договорів*. В аналізі подано корисну інформацію щодо чинності міжнародних договорів України в сфері інвестування в термінах часу, й така інформація може стати у нагоді при формуванні країною розкладу контактів з партнерами цих договорів.

39. Нарешті, новостворений Україною *Національний пункт контактів* (NCP) міг би слугувати важливим механізмом забезпечення послідовності політики відносно широкого кола питань, що впливають на якість інвестиційного середовища, включно, наприклад, з трудовими відносинами та державним корпоративним управлінням. Активний *Національний пункт контактів* (NCP), що має відповідні людські та фінансові ресурси для ефективного функціонування, також має потенціал формувати якість вхідних інвестицій, чим робитиме внесок у більш стабільне та передбачуване інвестиційне середовище на засадах рівних правил для всіх. Якщо держава прийме рішення про створення структури для підтримки інвестицій, партнерство між NCP і такою структурою забезпечило б інвесторам повну обізнаність з очікуваннями України щодо відповідальної поведінки бізнесу.

Вставка 1. Рекомендації щодо політики

- Визначити стратегічні сектори, в яких не дозволено іноземні інвестиції, або потрібна спеціальна процедура авторизації; конкретизувати відповідні процедури авторизації, включно з вимогами до умов/документації для подання заяви, а також кінцевий строк реагування на заяву з боку уповноваженого органу.
- Дотримуватися керівних принципів відмови від дискримінації, пропорційності, прозорості та підзвітності в реалізації заходів щодо інвестування в контексті національної безпеки, як викладено у документі ОЕСР 2009 року *Принципи інвестиційної політики країни-реципієнта, пов'язані з національною безпекою*, а також розглянути формальне сприйняття цих рекомендацій.
- Чітко викласти концепцію відсутності контролю *“резидентів інших держав, що здійснюють збройну агресію проти України та/або дії яких створюють умови для виникнення воєнного конфлікту та застосування воєнної сили проти України”* в Законі України *“Про ліцензування видів господарської діяльності”*, (зокрема в частині непрямого контролю, що підпадає під дію цього положення). Забезпечити послідовне застосування цього положення всіма органами ліцензування.
- Прийняти імплементуюче законодавство на підтримку уніфікації електронної реєстрації.
- Надалі спрощувати процес ведення бізнесу, особливо в контексті дозвільних процедур.
- Скасувати мораторій на володіння землею сільськогосподарського призначення та прискорити реалізацію уніфікованої реєстрації власності на землю та нерухоме майно.
- Забезпечити врахування рекомендацій *Ради бізнес-омбудсмена*, що базуються на аналізі проблем, до яких привернуто його увагу, з метою ефективно розв'язати конкретні проблеми, що виникають у нових та вже працюючих інвесторів.
- Розробити й оприлюднити деталізовані стратегію та план роботи у сфері підтримки інвестицій та розглянути започаткування відповідального за стимулювання інвестицій органу з чіткими функціями та відповідним фінансуванням. Це включатиме створення дружнього до користувача й регулярно оновлюваного он-лайн порталу, розробленого конкретно для потенційних та вже працюючих інвесторів з метою допомогти інвесторам отримати інформацію й надати їм уяву про недавні зміни в законодавстві та регулюванні, а також про потенційні можливості. Роль НСП та очікування щодо відповідальної поведінки бізнесу, як це викладено в *Декларації ОЕСР щодо принципів міжнародного інвестування та діяльності транснаціональних компаній*, мають знайти відповідне відображення в цих заходах.
- Забезпечити дотримання принципів, що їх містить рішення-рекомендація ОЕСР *Інструмент щодо стимулювання та дестимулювання іноземних інвестицій*, зокрема в частині важливості для країн, що приєдналися до цього інструменту, оцінювати витрати й вигоди стимулів для досягнення своїх цілей підтримки інвестицій.
- Виконати ретельний аналіз витрат і вигід перед поновленням дії преференцій інвестиційного режиму на територіях пріоритетного розвитку та в технопарках.
- Завершити виплату заборгованості по відшкодуванню ПДВ та покращити адміністрування ПДВ, як це передбачено в Угоді з МВФ та заплановано державою.
- Розробити імплементуюче законодавство з метою уможливити швидке та ефективне застосування законодавства щодо ППП. Вдосконалити регуляторні рамки ППП відповідно до міжнародних стандартів задля зміцнення існуючих гарантій приватним інвесторам при

дотриманні загальної послідовності.

- Підсилити відповідальний за ППП підрозділ МЕРТ і виділити йому ресурси для надання технічної підтримки та розбудови спроможності посадових осіб, які мають справу з проектами ППП, включно на суб-національному рівні. За умови відсутності практичного досвіду у сфері ППП, фокусувати увагу на проектах, в яких повністю зрозумілі технічні та інші ризики, наприклад, проекти базової інфраструктури.
- Продовжити реформу регулювання фінансового сектору, що зараз триває, включно з підсиленням наглядової спроможності НБУ та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), з передачею нових регуляторних повноважень цим інституціям. Зміцнити механізми правозастосування щодо неплатоспроможності корпорацій та кредитоспроможності, зокрема в частині реалізації права кредитора на заставу.
- Започаткувати діяльність націленої на МСП *Схеми гарантування кредиту (СГК)*, з використанням кращої практики країн з перехідною економікою.

Вставка 2. Рекомендації щодо відповідальної поведінки бізнесу

- Розглянути розроблення Національного плану дій або Стратегії стосовно відповідальної поведінки бізнесу на базі *Принципів ОЕСР щодо транснаціональних компаній* та у відповідності до кращої міжнародної практики. В контексті послідовності політики, забезпечити розгляд зобов'язань бізнесу в рамках екологічних та соціальних питань поточних реформ.
- Уніфікувати та чітко визначити вимоги до державного корпоративного управління, включно з розкриттям інформації не фінансового характеру.
- Розглянути можливість включення розділу стосовно прав бізнесу та людини в план заходів на реалізацію *Національної стратегії України у сфері прав людини*, з особливою увагою до заходів, що забезпечують дотримання прав людини в регіонах України, що потерпають від конфлікту.
- В контексті важливості для України сектору гірської добичі, приєднатися до інструменту ОЕСР *Керівництво з виконання процедур ретельної перевірки (Due Diligence) для відповідальної поведінки ланцюгів постачання корисних копалин з територій, потерпілих в результаті конфліктів, і територій підвищеного ризику* одночасно з приєднання до *Декларації ОЕСР*.
- Завершити реформування зайнятості та ринку праці з особливою увагою до заходів зменшення рівня неформальної зайнятості, невідповідності навичок та мобільності робочої сили.
- Підсилити захист довкілля з акцентом на екологічних проблемах, що потребують нагальних рішень, а саме – ерозія ґрунту, сільськогосподарські стоки та низький рівень енергоефективності.
- Продовжити реформи, що тривають і націлені на боротьбу з корупцією, та розглянути більш активне залучення приватного сектору до реалізації Україною *Національної антикорупційної стратегії на 2014-2017р.р.* і до моніторингу зусиль підтримки доброчесності в приватному секторі згідно положень цієї *Стратегії*.
- Розглянути започаткування ініціатив на підтримку обізнаності споживача та програм інформування з метою підвищити рівень розуміння прав споживача громадянським суспільством, його спроможність виконувати моніторинг державної політики та ефективно

розвивати захист прав споживача. Спеціальних зусиль потребує формування сталого споживання.

- Забезпечити адекватне реагування на поведінку, що викривлює конкуренцію, в рамках неупередженої та прозорої діяльності Антимонопольного комітету України та реформування ДП, що триває.
- З огляду на розмір неформальної економіки в Україні, розглянути виконання оцінки для визначення, чи податки та єдині соціальні внески працюючих у формальному секторі є занадто великим тягарем, порівняно з неформальним сектором.

Зміст Огляду інвестиційної політики (буде опублікований)

ОЦІНКА РАМКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ІНВЕСТУВАННЯ:

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД.....	1
Рамкова політика України щодо інвестування	1
Роль ПП в економіці України	3
Стан інфраструктури та фінансів	3
Винятки в контексті інструменту ОЕСР про національний режим інвестування	4
Відповідальна поведінка бізнесу та Принципи ОЕСР щодо транснаціональних компаній.....	5
Шлях уперед.....	7

Таблиці

No table of contents entries found.

Діаграми

No table of contents entries found.

Вставки

Вставка 1. Рекомендації щодо політики	9
Вставка 2. Рекомендації щодо відповідальної поведінки бізнесу	10

www.oecd.org/globalrelations/eurasia.htm

Проект співфінансується
Європейським Союзом

